

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства праці та соціальної політики України,
Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України,
Міністерства фінансів України,
Державного комітету статистики України,
Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України
15.11.2001, №486/202/524/455/3370
(у редакції наказу від 02.07.2016, №719/1080/565)

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
07.02.2002, за № 112/6400

МЕТОДИКА

обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги

1. Методика призначена для обчислення сукупного доходу сімей (одержувачів) для всіх видів соціальної допомоги і застосовується при визначенні їх права на соціальну допомогу та розрахунку її розміру.

Видами соціальної допомоги є:

1.1) державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям (Закон України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям").

У сукупному доході сім'ї при визначенні її права на отримання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, допомоги на дітей одиницями матерям враховується грошовий еквівалент пільг за спожиті житлово-комунальні послуги.

1.2) щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за ним (Закон України "Про психіатричну допомогу" (далі - допомога на догляд);

1.3) допомога на дітей одиницями матерям (Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1751);

1.4) тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме (Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.2006, №189).

2. Особи, які зараховуються до складу сім'ї при визначенні права на соціальну допомогу та розрахунку її розміру, перелік документів про доходи членів сім'ї для призначення соціальної допомоги, окремі види допомоги, які не враховуються в сукупному доході, визначаються в нормативно-правових актах, що встановлюють відповідні види соціальної допомоги.

3. Для обчислення суми доходів ураховуються доходи в грошовій та натуральній формі, а також в іноземній валюті за кордоном з будь-яких джерел як на території України, так і за її межами.

4. При визначенні сукупного доходу органи, що призначають допомогу, користуються усіма офіційними джерелами, які містять інформацію про доходи громадян, у тому числі інформацією органів державних податкових адміністрацій.

5. До сукупного доходу сімей (одержувачів) входять:

5.1) нарахована заробітна плата, у тому числі за надурочну роботу, за роботу в святкові, неробочі і вихідні дні та за роботу за сумісництвом; плата за роботу в колективному сільськогосподарському підприємстві; надбавки і доплати всіх видів; премії, установлені за системами оплати праці на підприємстві, в установі, організації, незалежно від періодичності і джерел їх виплати; відсоткові надбавки і щорічна винагорода з фонду матеріального заохочення за підсумками роботи за рік підприємства, установи чи організації. Премії і щорічні винагороди включаються до сукупного доходу на час їх нарахування, при цьому за рік ураховується не більше однієї винагороди за вислугу років;

5.2) інші грошові виплати, які мають систематичний характер (польове забезпечення, доплати за роз'їзний та рухомий характер роботи тощо, крім виплат на відрядження);

5.3) стипендії, пенсії, допомога (крім частини допомоги при народженні дитини, виплата якої здійснюється одноразово, частини допомоги при усиновленні дитини, виплата якої здійснюється одноразово, допомоги на поховання, одноразової допомоги, яка надається відповідно до законодавства або за рішеннями органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, організацій незалежно від форм власності), допомога на навчання, безпосередньо отримана особою від підприємства, установи чи організації, за винятком коштів, отриманих на умовах позики чи кредитів та щомісячні компенсаційні виплати. При цьому до сукупного доходу не включається відповідна допомога, для призначення якої обчислюється сукупний дохід. При зверненні за призначенням декількох видів допомоги, розмір яких визначається з урахуванням сукупного доходу, до сукупного доходу сім'ї входять розміри призначених на дату звернення зазначених видів допомоги, крім допомоги, для призначення якої обчислюється сукупний дохід;

5.4) доходи від підприємницької діяльності та іншої незалежної професійної діяльності, у тому числі доходи адвокатів, приватних нотаріусів та від заняття літературною, художньою, музичною, артистичною та іншою творчою діяльністю. Доходи осіб, які займаються зазначеною діяльністю, визначаються на підставі даних державних податкових адміністрацій. За відсутності цих даних доходи фізичних осіб - підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, визначаються на підставі даних книги обліку доходів і витрат за встановленою формою;

5.5) усі види винагород, які виплачуються штатним (позаштатним) літературним працівникам, художникам, фотокореспондентам та іншим особам з фонду авторського гонорару, а також винагороди, які виплачуються за публічне виконання творів; при цьому розмір доходу визначається як середньомісячний розмір гонорару за рік, що передуює зверненню за призначенням допомоги, з урахуванням коефіцієнта зростання середньомісячної номінальної заробітної плати працівників, зайнятих в економіці;

5.6) матеріальне забезпечення відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття";

5.7) доходи від здавання житлового приміщення (будинку) або інших будов у найм або в оренду (на підставі довідок органів державних податкових адміністрацій);

5.8) натуральна оплата праці;

5.9) грошове забезпечення військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби;

5.10) суми, які виплачуються в порядку відшкодування шкоди, заподіяної працівникові за ушкодження його здоров'я, що пов'язане з виконанням ним трудових обов'язків;

5.11) заробіток учнів та студентів, які поєднують навчання з постійною роботою на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання;

5.12) суми, які виплачувалися за час вимушеного прогулу та суми за час вимушеного прогулу при затримці виконання рішення про поновлення на роботі працівника;

5.13) одержані аліменти;

5.14) фактичний заробіток осіб, які працювали у фізичних осіб. При цьому натуральна частина заробітної плати цих осіб також включається до їх сукупного доходу;

5.15) суми індексації грошових доходів населення та компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів їх виплати;

5.16) доходи від особистого селянського господарства, земельних ділянок, наданих для ведення городництва (садівництва), сінокосіння, випасання худоби, та земельної частки (паю), виділеної внаслідок розпаювання землі;

5.17) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;

5.18) доходи від продажу власної продукції тваринного походження;

5.19) доходи від продажу об'єктів нерухомого майна та транспортних засобів (за виключенням сум, які були використані на лікування або подолання наслідків надзвичайної ситуації у розмірі не менше 10 прожиткових мінімумів на одну особу з розрахунку на місяць, за умови документального підтвердження);

5.20) інші доходи, які підлягають оподаткуванню відповідно до законодавства.

6. До сукупного доходу включаються також виплати, передбачені Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи":

6.1) підвищення розміру оплати праці, стипендій та пенсій громадян, які працювали або працюють на територіях радіоактивного забруднення;

6.2) оплата додаткової відпустки;

6.3) різниця між заробітками в разі переведення на нижчеоплачувану роботу;

6.4) середня заробітна плата, що зберігається за працівником у разі звільнення його з роботи у зв'язку з відселенням;

6.5) компенсація за час вимушеного простою;

6.6) щомісячна грошова допомога у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства;

6.7) щорічна допомога на оздоровлення.

7. Особливості врахування окремих видів доходів є такими:

7.1) доходи, отримані в натуральній формі, зараховуються до сукупного доходу за середніми (ринковими) споживчими цінами відповідного регіону, що були на період, за який вони одержані;

7.2) доходи, отримані в іноземній валюті, перераховуються в грошову одиницю, що діє в Україні, за курсом Національного банку України на дату їх отримання, у разі затримки у виплаті доходу - на дату звернення за призначенням соціальної допомоги;

7.3) середньомісячні доходи громадян, які мають фермерське господарство, визначаються на підставі даних державних податкових адміністрацій про обсяги доходів за попередній календарний рік, суми яких поділені на 12, з урахуванням індексу інфляції;

7.4) розмір середньомісячного доходу громадян, зайнятих на сезонних роботах, відповідно до Списку сезонних робіт і сезонних галузей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.1997 № 278 (із змінами та доповненнями), обчислюється, виходячи з доходів за попередній повний сезон, поділених на 12, з

урахуванням коефіцієнта зростання середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки;

7.5) при визначенні сукупного доходу одержувачів допомоги дохід від земельних ділянок різних видів призначення враховується як дохід осіб, яким вони передані у власність, володіння або користування за нормативами, які затверджуються місцевими органами виконавчої влади на календарний рік.

Середньомісячні доходи громадян:

а) від особистого селянського господарства (Досг) враховуються як доходи, отримані від земельної ділянки особистого селянського господарства за відповідними нормативами (Носг), виходячи з площі ділянки (Sосг) понад 0,06 гектара:

$$\text{СДосг} = \text{Носг} \times (\text{Sосг} - 0,06);$$

б) від земельної ділянки, наданої для ведення городництва (садівництва) (Дг), враховуються за відповідними нормативами (Нг), виходячи з площі ділянки (Sг):

$$\text{СДг} = \text{Нг} \times \text{Sг};$$

в) від земельної ділянки, наданої для ведення сінокошіння (Дс), враховуються за відповідними нормативами (Нс), виходячи із площі ділянки (Sс) у місяцях стійлового періоду, термін якого встановлюється місцевими органами виконавчої влади одночасно із затвердженням нормативів:

$$\text{СДс} = \text{Нс} \times \text{Sс};$$

г) від земельної ділянки, наданої для випасання худоби (Дв), враховуються за відповідними нормативами (Нв), виходячи з площі ділянки (Sв) у місяцях періоду випасання худоби, термін якого встановлюється місцевими органами виконавчої влади одночасно із затвердженням нормативів:

$$\text{СДв} = \text{Нв} \times \text{Sв}.$$

Річні доходи громадян від земельної частки (паю) (Дп), виділеної внаслідок розпаювання землі, яка перебуває в користуванні сільськогосподарських підприємств без оформлення договору оренди, враховуються за відповідними нормативами (Нп), помноженими на площу земельної частки (паю) (Sp):

$$\text{Дп} = \text{Нп} \times \text{Sp}.$$

При цьому за потреби визначення середньомісячного розміру доходу (СДп), дохід від земельної частки (паю), виділеної внаслідок розпаювання землі, враховується як річний дохід, поділений на 12:

$$\text{СДп} = \text{Дп} : 12 = \text{Нп} \times \text{Sp} : 12.$$

При здачі земельної частки (паю) в оренду річний дохід від земельної частки (паю) (До) враховується як фактично отримана за попередній період оренди сума орендної плати (Поф), яка не може бути меншою, ніж визначена договором оренди (Под):

$$\text{До} = \text{Поф} \geq \text{Под}.$$

При необхідності врахування середньомісячного доходу від земельної частки (паю) (СДо) фактично отримана сума орендної плати ділиться на 12:

$$\text{СДо} = \text{Поф} : 12.$$

У разі звернення за призначенням допомоги у перший рік здачі земельної частки (паю) в оренду за умови отримання попередньої (авансової) орендної плати (Па) середньомісячний дохід від земельної частки (паю) (СДо) ураховується як частка від ділення суми попередньої орендної плати (Па) на кількість місяців (Т), за який вона одержана:

$$\text{СДо} = \text{Па} : \text{Т}.$$

За відсутності попередньої (авансової) орендної плати (Па) середньомісячний дохід від земельної частки (паю) СДо враховується за нормативами доходу від особистого селянського господарства за умови, якщо пай перебував в особистому підсобному господарстві:

$$\text{СДо} = \text{Нопг} \times \text{Сп}.$$

При приєднанні земельних часток (паїв) до земель особистого селянського господарства з метою одержання сільськогосподарської продукції застосовуються нормативи доходів громадян від особистого селянського господарства.

Якщо орендна плата встановлена в натуральній формі (за визначеною кількістю чи частиною продукції, яку одержує орендодавець з орендованої землі) та відробіткової (надання послуг орендодавцю), то вона перераховується у грошовий еквівалент за середніми (ринковими) споживчими цінами відповідного регіону, що були на період, за який вона одержана;

7.6) для непрацюючих громадян, яким призначено пенсію вперше, або якщо вони залишили роботу в період, за який враховуються доходи, і не мають інших доходів, крім пенсії та доходів від особистого селянського господарства, земельних ділянок, наданих для потреб городництва, сінокосіння і випасання худоби та земельної частки (паю), виділеної внаслідок розпаювання землі, у сукупному доході на розсуд пенсіонера ураховується дохід за зазначений період, визначений в загальному порядку, або розмір призначеної щомісячної пенсії та доходи від земельних ділянок;

7.7) грошові доходи, визначені пунктом 5 цієї методики, крім премій, щорічних винагород, допомоги на навчання, безпосередньо отриманої особою від підприємства, установи чи організації, сум компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів їх виплати, сум заборгованості за аліментами, визначених судом або виконавчою службою на підставі рішення про стягнення аліментів, сум пенсій та допомог за рішенням суду, ураховуються у тому місяці, за який вони нараховані;

7.8) допомога на навчання, безпосередньо отримана особою від підприємства, установи чи організації, за винятком коштів, отриманих на умовах позики чи на умовах кредитів, ураховується в місяці, у якому вона отримана;

7.9) компенсація працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати враховується у тому місяці, у якому вона отримана;

7.10) суми заборгованості за аліментами, визначені судом або виконавчою службою на підставі рішення про стягнення аліментів, ураховуються в тому місяці, у якому здійснено їх повне або часткове погашення;

7.11) суми пенсій та допомог за рішенням суду враховуються в тому місяці, у якому вони фактично виплачені;

7.12) доходи осіб, які працюють за трудовим договором у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, ураховуються за даними фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які виплачують доходи, але в розмірі не менше, ніж зазначено в трудовому договорі;

7.13) за умови призначення аліментів їх розмір визначається на підставі відомостей підприємств, установ та організацій, які проводять їх нарахування або виплату. При цьому в разі виплати аліментів за домовленістю їх розмір може підтверджуватися заявами особи, яка утримує дитину, та особи, що сплачує аліменти;

7.14) одноразова виплата допомоги у зв'язку з безробіттям для організації безробітними підприємницької діяльності враховується в сукупному доході як середньомісячна величина за період, на який надається ця допомога, визначена шляхом ділення загальної суми виплати на кількість місяців, за які вона одержана;

7.15) доходи, крім премій, щорічних винагород, допомоги на навчання, яка безпосередньо отримана особою від підприємства, установи чи організації, нараховані з періодичністю за квартал, півріччя, рік, ураховуються у сукупному доході як середньомісячна величина за відповідний попередній період, визначена шляхом ділення загальної суми доходу на кількість місяців, за які вона нарахована;

7.16) розмір середньомісячного доходу фізичних осіб - підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, на підставі даних книги обліку доходів і витрат за встановленою формою, обчислюється виходячи з чистого доходу за попередні шість місяців, поділеного на 6.

8. До сукупного доходу сімей (одержувачів) не включається:

8.1) сплачувані особою аліменти;

8.2) частина допомоги при народженні дитини, виплата якої здійснюється одноразово, частина допомоги при усиновленні дитини, виплата якої здійснюється одноразово, допомога на поховання, одноразова допомога, яка надається відповідно до законодавства або за рішеннями органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, організацій незалежно від форм власності;

8.3) житлова субсидія;

8.4) грошове забезпечення військовослужбовців строкової служби;

8.5) розрахункова сума доходу від земельної частки (паю), виділеної внаслідок розпаювання землі, що не використовується з поважних причин (зокрема внаслідок похилого віку, інвалідності, наявності малолітніх дітей тощо) сім'ями, які складаються з осіб похилого віку, інвалідів, а також багатодітними сім'ями з малолітніми дітьми;

8.6) суми, які сплачуються підприємствами, установами та організаціями за договорами добровільного медичного страхування своїх працівників;

8.7) допомога громадських та благодійних організацій;

8.8) одноразова винагорода жінкам, яким присвоєно почесне звання України "Мати-героїня";

8.9) оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи в комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів;

8.10) вартість безоплатно отриманих санаторно-курортних путівок, протезно-ортопедичних виробів, засобів реабілітації, дитячих новорічних подарунків.

9. Обчислення доходу:

9.1) загальна сума сукупного доходу одержувачів допомоги включає в себе суму всіх доходів кожної особи, яка враховується при наданні допомоги, визначених на підставі наданих документів за останні шість календарних місяців або два квартали, що передують місяцю звернення за призначенням соціальної допомоги, якщо інше не передбачене законодавством;

9.2) сукупний дохід включає в себе як поточні щомісячні доходи в грошовій та натуральній формі осіб, які враховуються при наданні допомоги, так і доходи, які мають нерегулярний характер;

9.3) середньомісячний сукупний дохід усіх осіб, які враховуються при наданні допомоги, провадиться шляхом ділення загальної суми сукупного доходу одержувачів допомоги на 6, якщо інше не передбачене законодавством;

9.4) середній дохід на одну особу обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу всіх осіб, які враховуються при наданні допомоги, на кількість цих осіб.